

Aandachtspunten voor de komende legislatuur

(1 juli 2019)

Voorwoord	2
Aandachtspunten voor de volgende legislatuur : een synthese	4
1 Verdere versterking van het sociaal statuut.....	6
2 De pensioenen	6
3 Ziekte-en invaliditeitsverzekering.....	10
4 Zelfstandigen in moeilijkheden.....	11
5 Bijdragen	14
6 Onderwerping	17
7 Financieel beheer van het sociaal statuut	21
8 Sociale fraude.....	23

Voorwoord

Reeds meer dan 25 jaar is het ABC het formele overlegorgaan inzake aangelegenheden die het sociaal statuut der zelfstandigen aanbelangen. Het Comité werd opgericht vanuit een dubbele overweging.

Ten eerste werd het Comité gezien als een manier om het sociaal statuut te vrijwaren en de eigenheid ervan te waarborgen. Met de oprichting van het ABC kregen de actoren betrokken bij het statuut immers een specifiek forum om voorstellen te formuleren ter verbetering en verdere uitbouw van het sociaal statuut. Dit moest hun betrokkenheid vergroten. Terzelfdertijd werden zij ook betrokken bij het financieel beheer van het sociaal statuut wat zou bijdragen tot hun responsabilisering.

De oprichting van het Comité werd in de tweede plaats gezien als een manier om de versnippering het hoofd te bieden die de bevoegdheidsverdeling inzake het sociaal statuut kenmerkte. Net zoals vandaag waren op dat moment immers drie ministers (Middenstand, Pensioenen en Sociale Zaken) en evenveel administraties (RSVZ, RIZIV, RVP) bevoegd voor het sociaal statuut.

Tot op vandaag vervult het ABC die functies die het bij de oprichting toebedeeld kreeg, samen met de bevoegdheden die het later toegewezen kreeg. Het doet dit vanuit een streven naar een goede sociale bescherming voor de zelfstandige (en die ondernemerschap niet in de weg staat), met oog voor diens specifieke noden en bezorgdheden en rekening houdend met de eigenheid van het stelsel. Terzelfdertijd tracht het Comité daarbij ook te waken over het financieel evenwicht van het sociaal statuut.

Het Comité brengt adviezen en verslagen uit op vraag van de bevoegde minister maar beschikt daarnaast ook over een eigen initiatiefrecht. Doorheen de jaren heeft het Comité in toenemende mate gebruik gemaakt van deze mogelijkheid om zich te buigen over thema's of problemen die het belangrijk achtte en erover advies uit te brengen.

Met een vertegenwoordiging vanuit de representatieve zelfstandigenorganisaties, de sociale verzekeringsfondsen en het politieke en administratieve beleid, kan het Comité zich tijdens zijn werkzaamheden beroepen op een uitgebreide expertise betreffende het sociaal statuut en de bijhorende uitvoeringsorganisatie. Bovendien is hierdoor sprake van een constante terugkoppeling met de praktijk. De adviezen en verslagen van het ABC kunnen dan ook deels gezien worden als een vertaling van de problemen waarmee de zelfstandigen en de uitvoeringsorganisaties worden geconfronteerd en reflecteren vaak wat er leeft.

De vorming van een nieuwe federale regering vormt voor het ABC een uitgelezen gelegenheid om een aantal voorstellen en standpunten die het de afgelopen legislatuur in zijn adviezen formuleerde, opnieuw onder de aandacht te brengen.

Het initiatief is onder meer ingegeven door de goede samenwerking die het ABC de voorbije jaren heeft kunnen ervaren met de minister voor zelfstandigen maar ook door de vaststelling dat heel wat van de uitgebrachte voorstellen en adviezen weerklank hebben gekend in het beleid. Het Comité hoopt dan ook dat het zijn werkzaamheden de komende jaren kan voortzetten in eenzelfde constructieve context.

Jan Steverlynck,

Voorzitter

Aandachtpunten voor de volgende legislatuur : een synthese

1. **Verdere versterking van het sociaal statuut** zodat de kloof tussen het niveau van sociale bescherming van zelfstandigen en die van werknemers verder gedicht wordt. Budgettair kan men hiervoor gebruik maken van het **positief saldo** van het **Globaal Financieel Beheer Zelfstandigen**. De versterking van de bescherming voor zelfstandigen moet echter gebeuren, **rekening houdend met de specifieke noden en prioriteiten die de zelfstandigen zelf aangeven**.
2. **Op het vlak van pensioenen** geldt de **afschaffing van de correctiecoëfficiënt** die vandaag wordt toegepast in de pensioenberekening van zelfstandigen als een **absolute prioriteit**. Daarnaast is er nood aan een ruimer debat over de manier waarop **gelijkgestelde periodes** in aanmerking worden genomen voor de pensioenberekening.
3. Er moet meer aandacht komen voor de specifieke aard van de problematiek inzake **burn-out bij zelfstandigen** door (i) verdere **kennisverwerving**, (ii) een beleid dat gericht is op **sensibilisering en investering in primaire en secundaire preventie**, met een rol voor de zelfstandigenorganisaties en de socialeverzekeringsfondsen, (iii) een beleid inzake tertiaire preventie gestoeld op een **inventarisatie van het bestaande ondersteuningsaanbod, zorgtrajecten op maat van de zelfstandige en een financiële ondersteuning** van investeringen door de zelfstandige in primaire, secundaire en tertiaire preventie.
4. Het ABC zal binnenkort een evaluatierapport uitbrengen over de **re-integratie van arbeidsongeschikte zelfstandigen** en vraagt dat de conclusies ervan in beleid zouden worden vertaald.
5. Er moet nog meer aandacht komen voor de **specifieke noden en problemen van zelfstandigen in moeilijkheden**. Het Comité ziet daarbij drie belangrijke actiedomeinen, nl. verdere **kennisverwerving**, een **goede en gecoördineerde omkadering van zelfstandigen en de actoren waarmee zij bij financiële moeilijkheden in aanraking komen en een verdere verbetering van het overbruggingsrecht**.
6. Op het vlak van de **bijdrageregeling** :
 - mildere **sancties** in geval van **laattijdige bijdragebetaling**;
 - aandacht voor de **conclusies van het evaluatierapport** dat het ABC binnenkort zal uitbrengen over het hervormde systeem van sociale bijdrageberekening dat in 2015 van kracht werd, in het bijzonder voor wat betreft de versoepelingen van de mogelijkheid tot vermindering van voorlopige bijdragen;
 - de **betaling van de minimumbijdrage hoofdberoep mogelijk maken voor zelfstandigen die na de wettelijke pensioenleeftijd als zelfstandige actief blijven zonder een pensioen op te nemen**.
 - een aanpassing van de regels inzake de **individuele maximumbijdrage voor het VAPZ**;
7. Een uitgebreide **evaluatie** van het systeem inzake **bijklussen** met bijzondere aandacht voor de **effecten ervan** op het vlak van **deloyale concurrentie** en de impact op het **Globaal Financieel Beheer Zelfstandigen**.

8. Uitvoering van de **ABC-aanbevelingen** met betrekking tot de **Wet over de aard van de arbeidsrelatie** (de toegankelijkheid en de werking van de Administratieve Commissie, de opvolging en sanctionering in geval van foutieve kwalificatie, het weerlegbaar vermoeden dat geldt ten aanzien van bepaalde risicosectoren).
9. Aandacht voor de **problemen van specifieke groepen** zoals de jonge helpers, de zelfstandigen in bijberoep, personen met een handicap, etc.
10. **Aandacht voor de operationele dienstverlening door het RSVZ.** Door de besparingen en opgelegde onderbenutting van middelen rest het instituut **vandaag weinig budgettaire ruimte om de kerntaken te verzekeren** en dit ondanks het positief financieel resultaat dat het globaal beheer van het sociaal statuut structureel realiseert. Verder moet er worden onderzocht hoe de reserves van het Globaal Financieel Beheer Zelfstandigen kunnen worden aangewend voor **de ontwikkeling van digitale instrumenten die toelaten de informatieverstrekking en dienstverlening van de fondsen aan zelfstandigen** aangaande hun sociaal statuut verder te verbeteren.
11. De noodzaak om **op het vlak van sociale fraude** onverminderd in te zetten op de strijd tegen de **fictieve aansluitingen, de grensoverschrijdende sociale fraude en de frauduleuze vennootschapsconstructies**. Cruciaal in deze strijd is de investering in **dataverzameling, datamatching en datamining**.

1 Verdere versterking van het sociaal statuut

Het voorbije decennium is sterk ingezet op een verbetering van het sociaal statuut van de zelfstandige. Als gevolg hiervan is de kloof tussen het niveau van sociale bescherming voor zelfstandigen en dat voor werknemers in deze periode dan ook minder uitgesproken geworden. Het Comité meent dat men de inspanningen om te komen tot **meer geharmoniseerde beschermingsniveaus** moet verderzetten (bijvoorbeeld door een afschaffing van de correctiecoëfficiënt in het pensioenstelsel voor zelfstandigen – cf. infra).

Terzelfdertijd wenst het Comité het belang te benadrukken van een **sociale bescherming die afgestemd is op de specifieke noden en wensen van zelfstandigen**. Voor het Comité is dit essentieel. De keuze voor en de aard van een zelfstandige activiteit verschillen immers fundamenteel van die van een activiteit in loonverband, waardoor de sociale bescherming van de zelfstandigen op bepaalde punten om eigen accenten vraagt. Zo is het bijvoorbeeld weinig zinvol om het risico op arbeidsongevallen en beroepsziekten sociaal te verzekeren voor zelfstandigen. Wanneer een zelfstandige arbeidsongeschikt wordt door een ongeval, is het vaak moeilijk om na te gaan of dit zich heeft voorgedaan in het privéleven van de zelfstandige dan wel gerelateerd is aan de uitoefening van de beroepsactiviteit. Voor de toekenning van een uitkering bij arbeidsongeschiktheid is het voor de ziekte- en invaliditeitsverzekering dan ook van geen belang of de arbeidsongeschiktheid van de zelfstandige al dan niet het resultaat is van een arbeidsgerelateerd ongeval.

Het Comité is verder ook van oordeel dat bij een eventuele verbetering of uitbreiding van de sociale bescherming, rekening moet worden gehouden met de wensen en noden van diegene op wie de bescherming van toepassing is. Uit bevragingen van zelfstandigen blijkt dat voor wat betreft de verbetering van het sociaal statuut, er prioritair zou moeten ingezet worden op :

- een verhoging van het **pensioenbedrag** voor de proportionele pensioenen;
- een verbetering van de bescherming in geval van **arbeidsongeschiktheid** (incl. preventie en re-integratie).

Het Comité vraagt dat bij de versterking van het sociaal statuut rekening zou worden gehouden met deze door de zelfstandigen geformuleerde noden (de aard evenals het prioritaire karakter ervan).

2 De pensioenen

2.1 Algemene pensioenhervormingen

De vorige federale regering ambieerde een grote pensioenhervorming waarvan de invoering van een pensioenberekening op basis van punten, van een deeltijds pensioen en van een regeling zwaar werk deel moesten uitmaken. Het ABC heeft elk van deze voorstellen de voorbije jaren grondig geanalyseerd en zijn standpunten uitgebreid beschreven in een aantal **visieteksten**. Samengevat stelde het Comité voor wat betreft:

- het **puntenstelsel**, dat dit voornamelijk een meerwaarde zou hebben als vehikel om structurele pensioenhervormingen tot uitvoering te brengen. Het dacht daarbij aan :
 - de invoering van een actuariële correctie in geval van vervroegd of deeltijds pensioen;

- de invoering van een koppeling tussen de levensverwachting en de wettelijke pensioenleeftijd;
- om in de toekomst meer rekening te houden met demografische evoluties en de verhouding tussen actieven en niet-actieven;
- een verdere harmonisering van de beschermingsniveaus in de verschillende pensioenstelsels.

Een dergelijk puntensysteem zou ook de pensioenberekening voor individuen met een gemengde loopbaan kunnen vereenvoudigen, een groep die sterk vertegenwoordigd is onder de zelfstandigen.

Het Comité heeft echter ook gewezen op enkele risico's die de invoering van het puntenstelsel met zich kunnen meebrengen, namelijk budgettair en wat de verhouding tussen de stelsels betreft. Het is overigens cruciaal om voor deze aspecten het meest waakzaam te zijn.

Het Comité stelt zich verder ook de vraag of de hierboven aangehaalde hervormingen niet in het bestaande pensioenstelsel kunnen ingevoerd worden en pleit ervoor om daarover meer wetenschappelijk onderzoek te laten doen.

- een systeem van **deeltijds pensioen**, dat het een interessante beleidspiste kan zijn omdat het:
 - mensen de gelegenheid geeft om het einde van hun loopbaan in zekere mate op een flexibele wijze te organiseren en
 - op die manier kan bijdragen tot een verhoging van werkzaamheid bij ouderen .

Om waardevol te kunnen zijn als instrument inzake eindeloopbaanflexibiliteit moet dergelijk systeem echter een meerwaarde hebben ten opzichte van de bestaande reglementering inzake vervroegd pensioen én in verhouding staan tot de aanzienlijke beheerskosten en investeringen die nodig zijn voor de uitvoering ervan. Bovendien kan de invoering van een systeem van deeltijds pensioen niet anders dan deel uitmaken van een ruimer pensioenbeleid.

- de invoering van een regeling **zwaar werk**, dat men veeleer moet inzetten op :
 - een structurele pensioenhervorming waarvan een algemene flexibilisering van de pensioenleeftijd én de invoering van een systeem van actuariële correcties, een wezenlijk onderdeel vormen;
 - initiatieven inzake preventie, heroriëntering (door bv. loopbaancoaching) en arbeidsmarkt-integratie, die helpen voorkomen dat een beroepsactiviteit niet lang of niet tot op latere leeftijd kan worden uitgeoefend. Zeker voor wat betreft zelfstandigen wordt vandaag nog veel te weinig geïnvesteerd in deze aspecten.
 - de aanwending van de beschikbare middelen om andere noden in het pensioenstelsel van de zelfstandigen te ondervangen, zoals een verbetering van de proportionele pensioenen.

De visieteksten van het Comité over deze hervormingen pasten in het **engagement** van het Comité om op een **open en constructieve wijze bij te dragen** tot een hervormd pensioenbeleid. Het Comité wenst dit engagement naar de toekomst toe verder te zetten.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Verslag 2014/03	Naar een nieuwe pensioenhervorming: een lezing vanuit het zelfstandigenstelsel van de pensioenvoorstellen opgenomen in het Federaal Regeerakkoord
Verslag 2016/07	Regeling zwaar werk. Visietekst vanuit het zelfstandigenstelsel
Verslag 2017/05	Deeltijds pensioen in het pensioenstelsel voor zelfstandigen: visietekst
Advies 2018/13	Invoering van een regeling zwaar werk voor zelfstandigen
Verslag 2018/01	Opmerkingen en aandachtspunten van het ABC bij de mogelijke invoering van een pensioenberekening op basis van punten in het zelfstandigenstelsel
Advies 2019/01	Halftijds pensioen

2.2 De pensioenberekening

Voor wat betreft de pensioenberekening voor zelfstandigen moet de **afschaffing van de correctiecoëfficiënt** de komende jaren als veruit de belangrijkste doelstelling gelden. Daarnaast vraagt het Comité meer algemeen ook aandacht voor de manier waarop **gelijkgestelde periodes** in aanmerking worden genomen voor de pensioenberekening.

2.2.1 Afschaffing van de correctiecoëfficiënt

Anders dan bij werknemers, omvat de pensioenberekening voor zelfstandigen een zogenaamde correctiecoëfficiënt, die de hoogte van het arbeidsinkomen waarmee in de pensioenberekening wordt rekening gehouden, naar beneden herziert. Dit leidt tot substantieel lagere proportionele pensioenbedragen dan diegene waarop zelfstandigen recht zouden hebben op basis van hun arbeidsverleden en het inkomen dat zij in die periode verwierven. De toepassing van de correctiecoëfficiënt draagt er dan ook toe bij dat de uitkeringsbedragen voor vele zelfstandigen in de praktijk moeten worden opgetrokken tot op het niveau van het minimumpensioen.

In een recent advies schetste het Comité de evolutie van deze correctiecoëfficiënt sinds de invoering ervan in 1984 en toonde het aan dat de toepassing ervan, niet langer gerechtvaardigd is. De coëfficiënt zou vandaag om en bij de 1,00 moeten bedragen in plaats van 0,663250 (1ste inkomensschijf) en 0,541491 (2de inkomensschijf).

Het Comité pleit daarom voor een **volledige schrapping van de correctiecoëfficiënt** uit de pensioenformule voor de zelfstandigen en dit in de eerste plaats voor toekomstige loopbaanjaren. In bijkomende orde kan nagegaan worden in welke mate het eventueel mogelijk (en wenselijk) zou zijn om via een aanpassing van de correctiecoëfficiënt ook te voorzien in een betere pensioenopbouw voor loopbaanjaren uit het verleden.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Advies 2019/07	De correctiecoëfficiënt in het pensioenstelsel voor zelfstandigen

2.2.2 Pensioenrechten in geval van overbruggingsrecht en vrijstelling van bijdragen

Het ABC stelt voor om in de toekomst **pensioenrechten te voorzien voor** kwartalen :

- waarin zelfstandigen een beroep doen op het **overbruggingsrecht**;
- waarvoor ze een **bijdragevrijstelling** hebben toegekend gekregen omwille van een tijdelijke, moeilijke economische of financiële situatie.

Het **voorstel** omvat een geheel van maximaal 8 kwartalen gelijkstelling voor tijdvakken van overbruggingsrecht en/of vrijstelling van bijdragen. De gelijkstelling heeft betrekking op de berekening van zowel de loopbaanvoorwaarde voor het (vervroegd) opnemen van het pensioen als van het pensioenbedrag (minimum of proportioneel). De tijdvakken zullen op een chronologische wijze in aanmerking worden genomen. De berekening van het pensioenrecht voor deze kwartalen gebeurt op basis van het bedrag van de minimumbijdragedrempel voor een zelfstandige in hoofdberoep dat van toepassing is in het jaar waarin het gelijkgesteld kwartaal zich bevindt. De zelfstandige moet zich tijdens zijn loopbaan steeds tijdig en correct kunnen (laten) informeren over deze pensioenrechten (o.m. via My Pension).

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Advies 2019/09	Opbouw van pensioenrechten in geval van overbruggingsrecht en vrijstelling van bijdragen

2.2.3 Gelijkgestelde periodes

Het Comité heeft als dusdanig geen probleem met het principe dat gelijkgestelde periodes worden meegenomen in de pensioenberekening. In vergelijking met de actuele situatie zou dit echter moeten gebeuren:

- onder striktere voorwaarden en slechts voor specifieke periodes van inactiviteit (o.m. arbeidsongeschiktheid, palliatief verlof, overbruggingsrecht);
- op een meer gelijke manier in de verschillende pensioenstelsels. Er bestaat vandaag immers een groot onevenwicht tussen de stelsels in het “gebruik” van gelijkgestelde periodes in de pensioenberekening.
- op basis van het uitkeringsbedrag dat tijdens een periode van gelijkstelling wordt toegekend en dus niet langer niet op basis van het inkomen dat als berekeningsbasis dient voor de bepaling van de uitkeringshoogte.

Volgens het Comité is er dan ook **nood aan een ruimer debat over de manier waarop gelijkgestelde periodes in aanmerking worden genomen voor de pensioenberekening in de verschillende stelsels.**

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Verslag 2014/03	Naar een nieuwe pensioenhervorming: een lezing vanuit het zelfstandigenstelsel van de pensioenvoorstellen opgenomen in het Federaal Regeerakkoord

2.3 Verbetering van de behandelingstermijn van de pensioenaanvragen

Het Comité vraagt aandacht voor zijn concreet voorstel tot verbetering van de behandelingstermijn van de pensioenaanvragen. Voor de behandeling van pensioenaanvragen geldt een **vermoeden van volledige bijdragebetaling** voor de twee kwartalen die onmiddellijk voorafgaan aan de pensionering. Het Comité acht het aangewezen om na te gaan of het mogelijk is om deze termijn **van twee kwartalen uit te breiden naar drie kwartalen**. Dit zou de administratie immers toelaten om sneller pensioenbeslissingen te nemen.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Advies 2018/03	Behandelingstermijn aanvraag pensioen

3 Ziekte-en invaliditeitsverzekering

3.1 De problematiek inzake burn-out

Burn-out is het voorwerp van groeiende maatschappelijke en beleidsaandacht. In mei 2019 bracht het ABC op vraag van de ministers van Zelfstandigen en van Sociale Zaken een rapport uit over deze problematiek bij zelfstandigen. Het Comité formuleerde daarin de volgende **uitdagingen** voor de aanpak ervan :

- **Verdere kennisverwerving** rond de problematiek van burn-out bij zelfstandigen (de prevalentie, oorzaken en de onderliggende mechanismen van burn-out en de ontwikkeling van instrumenten tot detectie ervan): hetzij door bijkomend onderzoek dat specifiek gericht is op situatie van zelfstandige ondernemers, hetzij door zich te baseren op bestaande inzichten voor werknemers.
- **Sensibilisering en investeren in primaire en secundaire preventie** (de eerste tekenen herkennen en toegang hebben tot voldoende hulp): het taboe rond burn-out moet doorbroken worden bij zelfstandigen. Bewustmaking kan gebeuren via de trajecten die toeleiden naar zelfstandig ondernemerschap (startertrajecten, beroepsopleidingen). Naast artsen en de ziekenfondsen spelen **professionele en sectorale organisaties en sociale verzekeringsfondsen een belangrijke rol**. Ook moet op een meer geaggregeerd niveau informatie over burn-out aan zelfstandigen worden verstrekt, bijvoorbeeld via een centraal contactpunt of een centraal digitaal portaal.
- Een beleid inzake **tertiaire preventie** dat gestoeld is op drie pijlers, nl. :
 - **Inventarisatie** van het bestaande **ondersteuningsaanbod** en een goede ontsluiting van deze informatie voor de zelfstandige.
 - **Hulpverlening** via het aanbieden van zorgtrajecten, aangepast aan het specifieke karakter van het zelfstandig ondernemerschap (de moeilijkheid om de activiteit te onderbreken, de afwezigheid van de bedrijfsarts en een figuur die hem helpt om zijn werkomgeving aan te passen)

- **Financiële ondersteuning** van uitgaven inzake primaire, secundaire en tertiaire preventie.
 - Via het "gezondheidsbudget", d.w.z. financiële steun die zelfstandigen kan helpen bij de financiering van uitgaven in het kader van primaire, secundaire of tertiaire preventie (zoals uitgaven voor coaches, opleidingen en informatiesessies, fysieke aanpassingen van de werkomgeving, enz.)
 - Door de restrictieve bepalingen en uitsluitingsvoorwaarden van de aanvullende verzekering in geval van arbeidsongeschiktheid in geval van een psychische aandoening te herzien.
- Een **gecoördineerde beleidsaanpak** van de problematiek.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Verslag 2019/01	Burn-out

3.2 Re-integratie van arbeidsongeschikte zelfstandigen

Op dit moment buigt het Comité zich over de problematiek van de re-integratie van arbeidsongeschikte zelfstandigen. Een **rapport** met de conclusies van deze werkzaamheden, met inbegrip van een reeks voorstellen, zal binnenkort verschijnen.

4 Zelfstandigen in moeilijkheden

De problematiek van zelfstandigen in moeilijkheden blijft vaak maatschappelijk onderbelicht en krijgt hierdoor doorgaans beperktere beleidsaandacht. Nochtans wijzen verschillende cijfers erop dat zelfstandigen met economische en financiële moeilijkheden een realiteit vormen. Zo wordt bijna 15 % van de zelfstandigen geconfronteerd met een risico op inkomensarmoede¹, vroegen bijna 4.000 zelfstandigen in het eerste kwartaal van 2019 een vrijstelling van bijdragen aan, werden in 2017 en 2018 telkens bijna 11.000 faillissementen uitgesproken². Het ABC vraagt dan ook meer aandacht voor deze problematiek en ziet daarbij de volgende **drie actiedomeinen** :

- Kennisverwerving rond de problematiek van zelfstandigen in moeilijkheden en armoede
- Aandacht voor de omkadering van zelfstandigen in moeilijkheden
- Een adequaat overbruggingsrecht als vangnet voor zelfstandigen die hun activiteit noodgedwongen moeten stopzetten of onderbreken.

¹ Horemans, J. & Marx, I. (2017) Poverty and Material Deprivation among the Self-Employed in Europe: An Exploration of a Relatively Uncharted Landscape, IZA Discussion Paper No. 11007.

² Graydon Belgium (2019), [Faillissementen Mei 2019](#), 3 juni 2019

4.1 Kennisverwerving

Er is nood aan **meer onderbouwde kennis** over de problematiek van zelfstandigen in financiële moeilijkheden :

- ten eerste is er weinig (consistente) **empirische kennis** over de **precieze omvang** van de groep zelfstandigen die zich in een moeilijke of een financieel precaire situatie bevinden. Om de problematiek in kaart te brengen:
 - is er nood aan een betere **ontsluiting van de beschikbare inkomensgegevens** voor (wetenschappelijke) analyse;
 - moet er meer inzicht verworven worden in de oorzaken van de inconsistenties die men vaststelt over verschillende databronnen (EU-SILC, fiscale gegevens, etc.), zodat de **kwaliteit van de gegevens** voor (wetenschappelijke) analyse kan verbeterd worden;
 - moet er meer aandacht besteed worden aan de **manier waarop de levensstandaard of armoede bij zelfstandigen kan of moet worden gemeten**, rekening houdend met de beschikbare inkomensgegevens. Verkennende oefeningen³ ter zake leren bijvoorbeeld dat het aandeel individuen dat zich in een financieel moeilijke situatie bevindt, substantieel groter is bij zelfstandigen dan bij andere werkenden als men gebruik maakt van de klassieke maatstaven inzake inkomensarmoede. Het aandeel is daarentegen kleiner wanneer men gebruik maakt van maatstaven inzake materiële deprivatie.
- ten tweede is er nood aan meer kennis over de **determinanten van financieel precaire situaties** bij zelfstandigen en over de **dynamieken** die aan deze situaties ten grondslag liggen. De zelfstandigenpopulatie is sociaal-demografisch (bv. qua leeftijd, gezinsinkomen, werkintensiteit) immers verschillend van andere werkenden en kent bovendien een zeer heterogene samenstelling (naar inkomen, sector, ondernemingsvorm etc.). Het is daarbij ook van belang om rekening te houden met de specifieke karakteristieken⁴ van het zelfstandig ondernemerschap zoals de volatiliteit van inkomsten, de vaak sterkere verwevenheid tussen de professionele activiteit en het gezinsleven, de drempel die zelfstandigen ervaren om hun professionele activiteit stop te zetten zelfs als die niet langer levensvatbaar blijkt, etc.

Een beter inzicht in de omvang en determinanten van de problematiek, laat toe om **een gericht beleid** uit te tekenen ten aanzien van zelfstandigen in moeilijkheden en de begeleiding en hulpverlening nog verder te ontwikkelen en verfijnen op maat van deze specifieke groep.

³ Horemans, J. & Marx, I. (2017) Poverty and Material Deprivation among the Self-Employed in Europe: An Exploration of a Relatively Uncharted Landscape, IZA Discussion Paper No. 11007.

⁴ Lambrecht, J. & Broekaert, W. (2011), Armoede bij zelfstandigen. Een kwantitatief en kwalitatief beeld, Brussel, UNIZO.

4.2 De omkadering van zelfstandigen in moeilijkheden : sensibilisering en begeleiding

Voor wat betreft de problematiek van zelfstandigen in moeilijkheden acht het ABC het ook noodzakelijk om verder in te zetten op een **goede omkadering** van deze groep. Dit kan door een **goede informatieverstrekking en sensibilisering** : zowel zelfstandigen die (dreigen te) worden geconfronteerd met financiële problemen (curatief)⁵, als starters die een nieuwe zelfstandige activiteit voorbereiden (preventief) zouden goed geïnformeerd moeten zijn over de hulpverleningsinitiatieven die er bestaan en het vangnet waarop men kan terugvallen in geval van economische moeilijkheden. Daarnaast is het echter ook van belang om de diverse actoren waarmee zelfstandigen in moeilijkheden in aanrakingen komen (de curatoren, de OCMW's, de deurwaarders, schuldeisers, etc.) te sensibiliseren voor de problematiek en hen te informeren over de specifieke noden en problemen van zelfstandigen in financiële moeilijkheden alsook over de bestaande begeleidingsinitiatieven.

4.3 Een adequaat overbruggingsrecht als vangnet

Sinds de eerste helft van de jaren '90 heeft men systematisch inspanningen geleverd om zelfstandigen die zich genoodzaakt zien om hun professionele activiteit te onderbreken of stop te zetten, beter sociaal te beschermen. Dit gebeurde zowel door een uitbreiding van de geboden bescherming als van het toepassingsgebied^{6,7}. Vandaag biedt het overbruggingsrecht (de vroegere faillissementsverzekering) zelfstandigen een sociaal vangnet in de volgende situaties:

- faillissement (pijler 1);
- collectieve schuldenregeling (pijler 2);
- gedwongen onderbreking (pijler 3);
- economische moeilijkheden (pijler 4);

Naar de toekomst toe ziet het Comité nog ruimte voor een verdere **verbetering van de geboden bescherming**, onder meer door :

- de toekenning van **pensioenrechten voor tijdvakken** waarin zelfstandigen een beroep doen op het **overbruggingsrecht**. Momenteel tellen deze tijdvakken niet mee voor de berekening van het pensioen, noch voor de berekening van de loopbaanvoorwaarde voor vervroegde pensionering.

⁵ in het bijzonder wanneer hen een bijdragevrijstelling wordt toegekend of wanneer sprake is van faillissement.

⁶ Een laatste uitbreiding treedt in werking op 1 juli 2019. Zie advies ABC 2019/03 van 11 maart 2019.

⁷ Voor een uitgebreide beschrijving van de evolutie van de faillissementsverzekering en de omvorming ervan naar het overbruggingsrecht, zie verslag ABC 2015/04 en advies ABC 2016/12

- zelfstandigen die geen recht hebben op het overbruggingsrecht omdat zij recht hebben op een ander inkomensvervangende uitkering⁸, een **vervangingsinkomen** te garanderen dat minstens **even hoog** is als het uitkeringsbedrag dat voorzien is in het kader van het **overbruggingsrecht**.
- in bepaalde situaties en onder strikte voorwaarden (zoals een verrekening van het uitkeringsbedrag) de uitoefening van een **bepaalde beroepsactiviteit** toe te laten.
- te evolueren naar een **toekenningsprocedure die nog efficiënter en laagdrempeliger** is voor de zelfstandige (bv. door de zelfstandige niet langer de verplichting op te leggen dat hij moet aantonen geen recht op een andere sociale uitkering te hebben).

Voor wat de toekenning van pensioenrechten betreft, werkte het ACB in zijn advies 2019/09 reeds een concreet voorstel uit. Voor wat de overige drie punten betreft, stelt het Comité voor om een **ruimere evaluatie van het overbruggingsrecht** te voorzien waarin ook deze elementen aan bod komen en waaruit concrete voorstellen kunnen voortvloeien voor de verdere verbetering van het overbruggingsrecht.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Verslag 2015/02	Evaluatie van de sociale verzekering in geval van faillissement
Advies 2016/12	Het overbruggingsrecht
Advies 2019/03	Overbruggingsrecht: uitbreiding van het toepassingsgebied
Advies 2019/09	Opbouw van pensioenrechten in geval van overbruggingsrecht en vrijstelling van bijdragen

5 Bijdragen

5.1 Sancties in geval van laattijdige bijdragebetaling

Het Comité vraagt aandacht voor de omvang van de verhogingen die zelfstandigen vandaag worden aangerekend bij laattijdige of onvolledige bijdragebetaling. Het meent immers dat het systeem de zelfstandigen vandaag disproportioneel sanctioneert wanneer zij hun bijdrageverplichting niet tijdig vervullen. Dit geldt in het bijzonder voor zelfstandigen die te goeder trouw zijn en hun bijdrageschuld alsnog vereffenen binnen een redelijke termijn. Het Comité vraagt dan ook dat:

- zelfstandigen **minder zwaar beboet** zouden worden in geval van laattijdige bijdragebetaling, bv. door een aanpassing van de verhogingspercentages;
- op een **meer welwillende wijze** zou worden **opgetreden** in dossiers waar de zelfstandige niet tijdig overging tot de betaling van de voorlopige bijdragen en dit op voorwaarde dat de

⁸ Om gebruik te kunnen maken van het overbruggingsrecht mag de zelfstandige geen recht kunnen laten gelden op een ander vervangingsinkomen. In sommige gevallen betekent dit dat de zelfstandige bij stopzetting terugvalt op een vervangingsinkomen dat lager is dan het bedrag van de uitkering die wordt toegekend in het kader van de sociale verzekering, zelfs indien de betrokkene voldoet aan alle overige toegangs- en toekenningsvoorwaarden.

zelfstandige deze bijdrageschuld alsnog binnen een redelijke termijn (bv. voor het einde van de eerste maand van het nieuwe kalenderjaar) inlost.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Verslag 2018/04	Hervorming van de sociale bijdrageberekening: tussentijds evaluatieverslag

5.2 Nieuwe berekeningswijze van de sociale bijdragen

In 2015 werd een nieuwe berekeningswijze van de sociale bijdragen ingevoerd. Het Comité maakt op dit moment een **uitgebreide evaluatie van de hervorming** om na te gaan of het nieuwe systeem de vooropgestelde doelstellingen realiseert. De bevindingen van deze evaluatie zullen in de loop van 2019 worden gepubliceerd in een eindverslag, dat ook eventuele voorstellen tot bijsturing van het systeem zal bevatten.

5.3 Het vrij aanvullend pensioen (VAPZ)

Het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen (VAPZ), laat zelfstandigen toe om vrijwillig op een individuele manier aanvullende pensioenrechten op te bouwen via kapitalisatie. Het ABC stelde recent **voor om artikel 44 van de WAPZ** in de toekomst **te herformuleren** teneinde enkele onduidelijkheden weg te werken die vandaag aanleiding kunnen geven tot verschillen in interpretaties van de regels inzake het VAPZ. Met het oog hierop is het aanbevolen om het betrokken artikel en zijn uitvoeringsbesluiten eerst aan een grondige evaluatie te onderwerpen. Voor het Comité moet uit het geherformuleerde artikel 44 uiteindelijk éénduidig blijken dat:

- het VAPZ open staat voor elke beroepsactieve zelfstandige die via bijdragebetaling pensioenrechten opbouwt als zelfstandige. Elke zelfstandige die pensioenrechten opbouwt in het wettelijk systeem (eerste pijler), moet dus kunnen toetreden tot het VAPZ en ertoe kunnen bijdragen;
- elke zelfstandige die een bijdrage wenst te betalen, betaalt een minimale VAPZ-bijdrage van 100 EUR per jaar of een hogere bijdrage zonder dat de individuele maximale bijdrage (8,17 % van het werkelijke inkomen) of de absolute maximumbijdrage overschreden mag worden;
- indien de individuele maximumbijdrage lager zou zijn dan de minimumbijdrage, een zelfstandige kan bijdragen aan het VAPZ mits het respecteren van de minimumbijdrage. De berekening van de individuele maximumbijdrage VAPZ zou met andere woorden moeten gebeuren op een inkomen dat minstens overeenstemt met de minimumdrempel hoofdberoep. Op die manier komt men tegemoet aan die zelfstandigen die voor het VAPZ een bijdrage-inspanning wensen te doen die meer in overeenstemming is met de bijdragen waartoe zij gehouden zijn in het sociaal statuut (bv. zelfstandigen met een laag inkomen die in het sociaal statuut de wettelijke minimumbijdrage verschuldigd zijn) en hiertoe vandaag niet of onvoldoende de mogelijkheid hebben.
- zelfstandigen enkel aan het VAPZ kunnen bijdragen voor zover ze in de loop van het kalenderjaar minstens één kwartaal sociale bijdragen betaalden waarmee ze pensioenrechten opbouwden.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Verslag 2018/04	Hervorming van de sociale bijdrageberekening: tussentijds evaluatieverslag

5.4 Bijdragen verschuldigd na pensioen

Voor individuen die na de wettelijke pensioenleeftijd als zelfstandige beroepsactief blijven zonder een pensioen op ten nemen, geldt in het sociaal statuut een specifieke bijdrageregeling. Deze specifieke bijdrageregeling zorgt er echter voor dat de betrokken zelfstandigen in geval van arbeidsongeschiktheid niet per definitie recht zullen hebben op een uitkering, ondanks het recente initiatief om deze groep anders dan voorheen toegang te geven tot de arbeidsongeschiktheidsverzekering⁹. Zonder een aanpassing van de bijdrageregeling, blijft het overgrote deel van de beoogde doelgroep dus uitgesloten van de nieuwe maatregel.

Om elke **zelfstandige die geen pensioen opneemt op de wettelijke pensioenleeftijd en beroepsactief blijft**, toegang te geven tot de arbeidsongeschiktheidsverzekering en de opbouw van pensioenrechten, stelt het Comité voor om deze groep in de toekomst te onderwerpen aan **dezelfde bijdrageregels als diegene voor zelfstandigen in hoofdberoep**. In vergelijking met de huidige regeling zou dit betekenen dat deze zelfstandigen voortaan:

- geen bijdragevrijstelling meer genieten en
- een minimumbijdrage betalen.

Er moet evenwel een mogelijkheid zijn om, weliswaar op aanvraag, alsnog gebruik te maken van de specifieke bijdrageregels die vandaag op deze groep van toepassing zijn. Dit wil zeggen:

- geen betaling van sociale zekerheidsbijdragen indien het inkomen onder de 3.065 EUR blijft (2019) en
- geen minimale bijdragebetaling. De budgettaire impact van dit voorstel is gering.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Advies 2019/02	Opbouw van sociale rechten na de wettelijke pensioenleeftijd: voorstel tot invoering van een minimumbijdrage voor zelfstandigen zonder pensioen

⁹ Koninklijk besluit van 26 april 2019 tot wijziging van het koninklijk besluit van 20 juli 1971 houdende instelling van een uitkeringsverzekering en een moederschapsverzekering ten voordele van de zelfstandigen en van de meewerkende echtgenoten.

6 Onderwerping

6.1 Onbelast bijklussen

Het Comité heeft met terughoudendheid aangekeken tegen de fiscale en parafiscale gunstregeling die een tijd geleden werd ingevoerd voor bijklussen. In de adviezen die het hierover uitbracht wees het op de volgende risico's :

- een verschuiving van professionele activiteiten naar (para)fiscaal vrijgestelde activiteiten;
- deloyale concurrentie;
- negatieve budgettaire gevolgen voor het sociaal statuut.

In dat verband benadrukte het Comité het belang van :

- adequate controles op de naleving van de toepassingsvoorwaarden.
- sanctionering en herkwalificatie bij niet naleving van de toepassingsvoorwaarden
- maatregelen ter compensatie van het inkomstenverlies dat het Globaal Beheer Zelfstandigen ondergaat.

Het Comité vraagt dat het systeem inzake bijklussen **grondig** wordt **geëvalueerd en bijgestuurd**. Daarbij zijn o.a. de volgende elementen van belang :

- hoe de **omvang** van deze nieuwe economische activiteit evolueert (en of er betrouwbare gegevens beschikbaar zijn om dit te monitoren);
- de **verschuiving** van professionele activiteiten naar occasionele diensten en de deloyale concurrentie die daardoor ontstaat;
- of de **toepassingsvoorwaarden** voldoende afdwingbaar- en controleerbaar zijn in de praktijk (inz. of de betrokken instanties over de nodige gegevens en middelen beschikken om hun opdracht ter zake te vervullen);
- of **inbreuken** worden **gesanctioneerd**.
- wat het **effect** is van het systeem op het **Globaal Financieel Beheer Zelfstandigen**.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Advies 2016/08	Deeleconomie
Advies 2017/18	Een wettelijk kader voor bijverdienen

6.2 Wet op de arbeidsrelatie (WAR)

De wet over de aard van de arbeidsrelaties (WAR) vormt een wettelijk kader dat toelaat de juridische aard van een arbeidsrelatie te beoordelen¹⁰. Of iemand als werknemer dan wel als zelfstandige moet worden beschouwd, kan worden vastgesteld aan de hand van een aantal wettelijk vastgelegde

¹⁰ Voordien werd de juridische kwalificatie van een arbeidsrelatie volledig bepaald door de rechtspraak.

criteria. Een "Commissie ter regeling van de arbeidsrelatie" beslist kan – in de vorm van een ruling – beslissen over de aard van een bepaalde arbeidsrelatie in geval van onduidelijkheid of betwisting.

In 2016 bracht het ABC op vraag van de ministers van Zelfstandigen en van Werk **een evaluatieverslag** uit over de WAR waarin het onderstaande aanbevelingen formuleerde.

6.2.1 Administratieve Commissie ter regeling van de arbeidsrelatie

Voor wat betreft de Administratieve Commissie stelde het ABC voor om :

- de **toegankelijkheid** van de Commissie te verbeteren door:
 - het nemen van initiatieven die de Administratieve commissie een ruimere bekendheid geven;
 - een versoepeling of afschaffing van de tijdsfilter voor de indiening van een aanvraag tot social ruling bij de Administratieve Commissie. Nu kan men tot slechts 1 jaar na de inwerkingtreding van de WAR of het relevante KB of, na de start van de arbeidsrelatie een aanvraag indienen;
 - ervoor te zorgen dat ook de betrokken socialezekerheidsadministraties (RSZ, RSVZ en sociale verzekeringsfondsen) zelf de Commissie kunnen raadplegen. Op dit moment kunnen zij enkel de rechtspraak van de Commissie raadplegen
- een **informatieplicht in te voeren** ten aanzien van **alle partijen** die het voorwerp uitmaken van een dossier waarover de Commissie zich buigt. Wanneer een zaak éézijdig aanhangig wordt gemaakt zou de Administratieve commissie met andere woorden ook de tegenpartij ervan op de hoogte moeten brengen en betrekken. Dit gebeurt vandaag niet.
- te voorzien in een **verkorte en schriftelijke procedure** voor de niet ontvankelijke aanvragen en de zeer evidente dossiers. Momenteel bedraagt de behandelingstermijn door de Commissie 3 maanden.

6.2.2 Kwalificatie van de arbeidsrelatie

Met betrekking tot de kwalificatie van de arbeidsrelatie vroeg het ABC in zijn verslag 2015/01 voor wat betreft :

- het **weerlegbaar vermoeden** betreffende de aard van de arbeidsrelatie¹¹, dat sectoren of beroepen op wie het vermoeden van toepassing is, de mogelijkheid zouden moeten krijgen om het toepassingsgebied te verlaten (bijvoorbeeld omdat de problemen die eigen zijn aan deze sector of dit beroep opgelost werden en het vermoeden bijgevolg geen nut meer heeft).
- een **foute kwalificatie van de arbeidsrelatie**, dat men voor de sanctionering een onderscheid zou moeten maken al naargelang ter goeder of ter kwader trouw werd gehandeld. Schijnzelfstandigheid en schijnwerknemerschap kunnen weliswaar een vorm van sociale fraude zijn, maar dit is zeker niet altijd het geval. Het is voor de betrokken partijen immers niet altijd eenvoudig om de aard van hun arbeidsovereenkomst correct te kwalificeren. De gevolgen van een herkwalificatie van een arbeidsrelatie zijn soms onredelijk zwaar, zeker

¹¹ sinds 2012 van toepassing op bepaalde risicosectoren,

wanneer er ter goeder trouw werd gehandeld¹². Deze zware gevolgen vormen een hoge drempel voor partijen om hun situatie te regulariseren wanneer zij zich realiseren dat de kwalificatie van hun arbeidsrelatie – omwille van evolutie doorheen de tijd, foute inschattingen, enz. – niet (meer) correct is. Partijen met een foutief gekwalificeerde arbeidsrelatie, die zonder frauduleus opzet hebben gehandeld, zouden daarom de mogelijkheid moeten krijgen om hun situatie naar de toekomst toe te regulariseren, zonder dat zij aangepakt worden op het verleden.

- de opvolging van dossiers van **herkwalificatie**, dat een goede samenwerking tussen RSVZ en RSZ ter zake van essentieel belang is. De voorbije jaren is sterk ingezet op een betere samenwerking tussen beide instellingen¹³ zodat dossiers die door de ene instelling aan de andere worden overgemaakt als gevolg van een herkwalificatie van de arbeidsrelatie, de juiste opvolging krijgen. De correcte opvolging is van belang omdat de betrokkenen op geen enkel moment hun sociale bescherming mogen verliezen wanneer er een beslissing tot herkwalificatie wordt genomen. De samenwerking tussen de instellingen moet dus een blijvend aandachtspunt vormen.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Verslag 2016/01	De wet op de aard van de arbeidsrelaties

6.3 Specifieke groepen van onderworpenen

Het Comité wijst op enkele aandachtspunten voor wat betreft bepaalde categorieën van onderworpenen.

6.3.1 Jonge helpers

Volgens de huidige fiscale wetgeving kan een kind dat voor zijn ouders in het familiebedrijf werkt en daarvoor een vergoeding ontvangt niet als fiscaal ten laste beschouwd worden. Het Comité meent dat dit een hinderpaal is voor zelfstandigen die hun kinderen in hun zaak willen betrekken en hen zo enige ervaring willen laten opdoen om eventueel het bedrijf later over te nemen. Het Comité wenst dus dat de regel zou worden afgeschaft die bepaalt dat wie zijn vader of moeder helpt in zijn of haar handelszaak (eenmanszaak) en hiervoor enige vergoeding (hoe klein ook) ontvangt die door de ouder als beroepskost wordt afgetrokken, niet langer fiscaal ten laste kan zijn.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Advies 2016/09	Een sociaal en fiscaal statuut voor de student-zelfstandige

¹² Wanneer een zelfstandige samenwerking naar een arbeidsovereenkomst wordt geherkwalificeerd, kan de RSZ tot 3 jaar teruggaan om de werkgevers- en de werknemersbijdragen van de werkgever te vorderen, verhoogd met een eenmalige bijdrageopslag van 10% en een interest van 7% per jaar.

¹³ O.m. via het afsluiten van een samenwerkingsprotocol

6.3.2 Zelfstandigen in bijberoep

Op vraag van de minister van Zelfstandigen maakte het ABC in 2017 een grondige analyse van het statuut van zelfstandige in bijberoep. Op basis hiervan formuleerde het drie belangrijke aandachtspunten met betrekking tot dit statuut.

- **Problematiek van de inkomens gelijk aan of kleiner dan nul**

Een groot deel van de zelfstandigen in bijberoep waarvoor een inkomen gekend is, genereert geen of negatieve inkomsten uit hun zelfstandige activiteit. Dit kan wijzen op:

- het eventuele bestaan van "slapende" zelfstandigen: sommige zelfstandigen in bijberoep zouden hun activiteit stopzetten zonder evenwel hun aansluiting te beëindigen;
- het oneigenlijk gebruik door sommige zelfstandigen van bepaalde fiscale regels inzake de aangifte van : beroepskosten met de bedoeling hun belastbaar inkomen als loontrekkende te verminderen en op die manier courante gezinskosten te laten subsidiëren door de fiscus (onderhoud woning, verwarming, informatica, wagen, ...).

Om die situatie te verhelpen, adviseert het Comité in een eerste fase om de betrokken zelfstandigen aan te schrijven met de vraag om het bestaan van hun activiteit te bevestigen. Omdat het fenomeen van de nulinkomens ook een fiscaal probleem is, beveelt het Comité bovendien aan om de samenwerking met de FOD Financiën te verbeteren. Daarnaast is het Comité van mening dat het fenomeen diepgaander moet worden onderzocht zodat men op een meer gerichte en gepaste manier kan omgaan deze problematiek.

- **Opbouw van sociale rechten** door zelfstandigen in bijberoep

Zelfstandigen in bijberoep van wie het inkomen zich bevindt tussen de minimale bijdragedrempel voor de zelfstandigen in bijberoep en de minimale bijdragedrempel voor de zelfstandigen in hoofdberoep, betalen sociale bijdragen zonder evenwel sociale rechten te openen.

Het Comité argumenteerde in het verleden dat elke betaalde sociale bijdrage in principe tot de opbouw van sociale rechten zou moeten leiden, maar onderstreepte daarbij ook dat de toekenning van sociale rechten aan de zelfstandigen in bijberoep moet afgewogen worden tegenover de kostprijs van dergelijke ingreep en tegenover andere verbeteringen aan het sociaal statuut.

Deze kwestie zou verder moeten bekeken worden.

- **Toepassing en controle** van het statuut van zelfstandige in bijberoep

Het Comité stelt vast dat de criteria, die toelaten om te preciseren wanneer een zelfstandige activiteit als een bijberoep kan worden beschouwd (vervat in artikelen 35, 36 en 39 van het ARS), in de praktijk tot moeilijkheden leiden, m.n. bij de toepassing en controle van het statuut. De toepassing van deze criteria, wordt immers bemoeilijkt door hun veelheid en hun gebrek aan relevantie binnen de huidige juridische en socio-economische context.

Het Comité stelt bijgevolg voor om te bekijken hoe men deze criteria op termijn zou kunnen herzien. In afwachting daarvan, kan alvast worden voorzien in :

- een wettelijke verankering van de bestaande praktijk waarbij voor de controle van het statuut bijberoep (in tegenstelling tot wat de wet bepaalt) een kwartaalnorm wordt gebruikt en

- een wijziging van artikel 39 van het ARS zodat het voor de beoordeling van een zelfstandige nevenactiviteit niet langer van belang is dat er op de eerste en de laatste dag van een kwartaal minstens een halftijds contract is.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Verslag 2017/01	Het statuut bijberoep. Wettelijk kader, gebruikersprofiel en aandachtspunten

6.3.3 Statuut 'student-zelfstandige'

Het ABC is gestart met een **evaluatie** van het statuut van de student-zelfstandige dat in 2017 werd ingevoerd. De publicatie van een evaluatierapport is voorzien voor het najaar van 2019.

6.3.4 Personen met een handicap

Op regelmatige tijdstippen wordt vanuit diverse hoeken¹⁴ aandacht gevraagd voor de obstakels waarmee personen met een handicap worden geconfronteerd wanneer zij een zelfstandige activiteit wensen op te starten of verder te zetten. Daarbij wordt vaak gewezen op de noodzaak van ondersteunende maatregelen, o.m. inzake bijdragebetaling¹⁵, om een zelfstandige activiteit voor deze groep financieel aantrekkelijk en mogelijk te maken dan wel financieel leefbaar te houden.

Omdat het Comité i) het belang onderkent van de arbeidsmarktparticipatie van personen met een handicap, ii) de bijdragebetaling als zelfstandige in hoofdberoep een belangrijk obstakel kan vormen voor deze personen wanneer zij een zelfstandige activiteit uitoefenen waarvan de omvang en/of het inkomen dat eruit voortvloeit, beperkt is en iii) deze personen zich vaak in een behartigenswaardige situatie bevinden, acht het Comité het nuttig om voor deze groep **een specifiek bijdrageregime te voorzien**.

Eén van de mogelijkheden zou erin kunnen bestaan om het toepassingsgebied van artikel 37 van het ARS uit te breiden tot personen die een inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) ontvangen. Over de concrete modaliteiten van dergelijke verruiming en de mogelijke implicaties ervan dient evenwel meer uitgebreid te worden gereflecteerd.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Advies 2016/10	Personen met een handicap

7 Financieel beheer van het sociaal statuut

7.1 Structureel overschot

Het Globaal Financieel Beheer Zelfstandigen wordt gekenmerkt door een positief saldo, dat bovendien structureel van aard is én sinds de hervorming van de financiering van de sociale zekerheid, bekomen

¹⁴ O.m. door belangenorganisaties zoals de vzw's Handio en Hazo, ...

¹⁵ Bijdragevermindering, bijdragevrijstelling, gelijkstelling bijberoep

wordt zonder toekenning van een evenwichtsdotatie. Het Comité is van oordeel dat dit **structureel overschot** moet ingezet worden voor een verdere **verbetering van het sociaal statuut** (zoals de afschaffing van de correctiecoëfficiënt).

7.2 Financiering van het Globaal Financieel Beheer Zelfstandigen

De voorbije jaren hebben een **aantal belangrijke hervormingen** (zoals die van de socialezekerheidsfinanciering en de tax-shift) een impact gehad op de financiering van de Globale Beheren van de sociale zekerheid. Het ABC neemt zich voor om een **evaluatie** te maken van de **gevolgen** van deze hervormingen op de middelen van het **Globaal Beheer Zelfstandigen**. Het zal daarbij van de gelegenheid gebruik maken om een aantal financieringsstromen van naderbij te bekijken, zoals de overdrachten naar het RIZIV voor de financiering van de gezondheidszorgen van individuen met een gemengde loopbanen.

7.3 Financiering RSVZ

Net zoals de andere Openbare Instellingen van Sociale Zekerheid, is het RSVZ de voorbije legislatuur het voorwerp geweest van besparingen¹⁶. In diverse adviezen heeft het Comité er de voorbije jaren op gewezen dat de systematische **inkrimping van het budget** niet alleen **een rem** zet op de bijkomende investeringen die de **implementatie van elk nieuw beleidsinitiatief** vereist, maar ook een impact heeft op **de uitoefening van de kerntaken**. Bovendien leidt dit er ook toe dat de **verbetering van de dienstverlening aan zelfstandigen** wordt belemmerd, een verbetering die zij mogen verwachten gegeven de grote reserves in het Globaal Financieel Beheer Zelfstandigen. Verdere besparingen zullen het voor het RSVZ het dan ook steeds moeilijker maken om de kernopdrachten volledig na te leven, een goede dienstverlening aan de zelfstandigen te blijven leveren en uitvoering te geven aan bijkomende beleidsmaatregelen.

Verder moet er worden onderzocht hoe de **reserves** van het Globaal Financieel Beheer Zelfstandigen kunnen worden aangewend voor de **ontwikkeling van digitale instrumenten** die toelaten de **informatieverstrekking en dienstverlening van de fondsen aan zelfstandigen** aangaande hun sociaal statuut verder te **verbeteren**.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
	Verslagen ABC inzake de voorstellen van begrotingscontrole (periode 2014-2019)
	Verslagen ABC inzake de meerjarenramingen (periode 2014-2019)
Advies 2015/19	Evaluatie van de financieringsbronnen van het sociaal statuut na de zesde staatshervorming en vereenvoudiging van alternatieve financiering
Advies 2015/15	Hervorming van de financiering van de sociale zekerheid

¹⁶ cumulatieve lineaire besparing van 2%

8 Sociale fraude

Sedert enkele jaren wordt in het sociaal statuut sterk ingezet op de bestrijding van sociale fraude. Het Comité heeft met tevredenheid kunnen vaststellen dat heel wat van de aanbevelingen die het hier in het verleden rond formuleerde werden opgepikt door het beleid, hetzij door er reeds uitvoering aan te geven, hetzij door ze te vertalen in doelstellingen en concrete initiatieven voor de (nabije) toekomst. Voor wat dit laatste betreft benadrukt het Comité het belang van de maatregelen en de engagementen die werden vooropgesteld in het Actieplan Sociale fraudebestrijding 2019. Voor het Comité moeten deze de leidraad vormen voor het beleid inzake de bestrijding van de sociale fraude in het sociaal statuut voor de komende jaren. Een **drietal domeinen** vormen daarbij de focus:

- de problematiek van de **fictieve aansluitingen**;
- het misbruik via **grensoverschrijdende zelfstandige activiteit**;
- **frauduleuze vennootschapsconstructies**;

Een aandachtspunt van transversale aard is de verdere inzet op een **doorgedreven gegevensverzameling, datamatching en datamining**. De versterking van de processen hierrond kan de doeltreffendheid van de opsporing van de mogelijke gevallen van sociaal misbruik immers aanzienlijk verbeteren en een meer gerichte controle ervan kan toelaten. Dit zal op termijn een positieve impact hebben op alle situaties van sociale fraude.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Advies 2018/20	Maatregelen in de strijd tegen de sociale fraude: prioriteiten van het Comité

8.1 Fictieve aansluitingen

Men moet onverminderd inzetten op de strijd tegen de fictieve aansluitingen¹⁷ en verder werk maken van de **geïntegreerde aanpak** ervan. Deze strijd kan immers slechts doeltreffend zijn als de andere betrokken instellingen (Dienst Vreemdelingenzaken, gemeenten, OCMW) een passend gevolg geven aan de beslissingen tot schrapping die door het RSVZ worden genomen. De samenwerking tussen de verschillende inspectiediensten en de andere relevante actoren zijn in dit kader van cruciaal belang. Verder is een goede **informatie- en gegevensverzameling en -uitwisseling** uitermate belangrijk. Deze zijn immers een noodzakelijke voorwaarde voor de uitbouw van databanken die - met het oog op de detectie van sociaal misbruik - kunnen aangewend voor een doorgedreven datamining. Er dient ook opgemerkt dat in dit domein **met beperkte middeleninzet** en binnen een **kort tijdsbestek vooruitgang** geboekt kan worden.

¹⁷ Het gaat om het fenomeen waarbij oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van het zelfstandigenstatuut om sociale voordelen of een verblijfsrecht in ons land te bekomen. Personen sluiten zich in deze situaties aan als zelfstandige zonder een zelfstandige activiteit uit te oefenen of hiertoe de intentie te hebben. Er wordt vanuit gegaan dat deze personen de registratie als zelfstandige zien als een instrument tot het verkrijgen van bepaalde sociale of fiscale voordelen en/of tot het bekomen van een verblijfsrecht van langer dan drie maanden.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Verslag 2016/04	Oneigenlijk gebruik van het sociaal statuut van zelfstandige : problematiek van de fictieve aansluitingen
Verslag 2017/04	Evaluatie van de AFA-procedure
Advies 2018/17	Actieplan Sociale fraudebestrijding 2019
Advies 2018/18	Heraansluitingen na schrapping wegens fictieve aansluiting

8.2 Frauduleuze vennootschapsconstructies

De opsporing van verdachte vennootschapsconstructies wordt vandaag o.m. bemoeilijkt door het ontbreken van een databank waarin de gegevens worden samengebracht die noodzakelijk zijn om frauduleuze vennootschappen op een efficiënte en gerichte wijze te detecteren. Om hieraan tegemoet te komen stelde het Comité in het verleden voor om een instrument te ontwikkelen dat gegevens samenbrengt afkomstig uit:

- enerzijds het zogenaamde "register van de uiteindelijke begunstigden";
- anderzijds een (nog aan te leggen) "register van werkende vennoten" dat informatie bevat over de werkende vennoten die in de onderneming actief zijn, hun startdatum en – na de beëindiging van hun activiteit in de onderneming – de eventuele einddatum.

Omdat het opzetten van dergelijk register een grootschalig en technisch uitdagend project is dat bovendien een aanzienlijke middeleninzet vergt, is het aangewezen om te onderzoeken in welke mate het mogelijk en wenselijk is om op een **gefaseerde manier** tot deze databank te komen (en welke timing dan kan worden aangehouden). De doeltreffendheid van maatregel hangt af van de mate waarin deze nieuwe verplichting door de vennootschappen wordt nageleefd. De invoering van het register veronderstelt dus niet enkel de uitbouw van een registratietool maar vergt eveneens de nodige **investering in controle**¹⁸ en **sanctiemechanismen**^{19 20}. Zonder deze begeleidende maatregelen is het risico groot dat de oprichting van het register van de werkende vennoten niet het verwachte voordeel oplevert in de strijd tegen de sociale fraude en dus ook niet leidt tot de geraamde opbrengsten.

Het Comité benadrukt dat het noodzakelijk is dat de invoering van de registratieplicht moet worden voorafgegaan door een **grootscheepse informatiecampagne** waarin de vennootschappen worden uitgenodigd om de vereiste gegevens in het register in te voeren.

¹⁸ Via datamining en datamatching

¹⁹ De uitbreiding van het systeem van administratieve geldboetes.

²⁰ Het Comité brengt in herinnering dat de mogelijkheid om administratieve geldboetes op te leggen wegens geen of onvolledige registratie, in de eerste plaats moet aangewend worden om vennootschappen die hardnekkig weigeren te registreren, te sanctioneren. De voorafgaande procedure van contactname en verwittigen moet er echter toe leiden dat vennootschappen te goeder trouw uiteindelijk hun verplichtingen vervullen en dus niet gesanctioneerd worden.

Ook hiervoor dient het nodige budget te worden voorzien. Dit is een noodzakelijke voorwaarde om het register van werkende vennoten effectief in te voeren.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Advies 2016/11	Opsporing van sociaal misbruik via frauduleuze vennootschapsconstructies
Advies 2018/10	Uitbouw van een register van werkende vennoten

8.3 Grensoverschrijdende sociale fraude

In het verleden vroeg het Comité voor wat betreft de grensoverschrijdende fraude onder andere dat meer werk zou gemaakt worden van een betere **internationale samenwerking**, een verkenning van de mogelijkheden tot **grensoverschrijdende invordering** van (achterstallige) sociale bijdragen en (verplichte) **gegevensuitwisseling en informatiedoorstroming op Europees niveau**. Het Comité benadrukt dat dit ook naar de toekomst toe belangrijke aandachts- en actiepunten blijven.

Voor wat betreft de sectorgebonden sociale fraude onderstreepte het Comité in het verleden ook de noodzaak om de fraudegevoeligheid van activiteitsectoren te objectiveren en monitoren aan de hand van cijfergegevens (o.a. diegene afkomstig uit Limosa). Het Comité benadrukt in dit verband opnieuw het belang van **systematische gegevensverzameling**, van de uitbouw van databanken en van de kruising van gegevens, om de aard, de frequentie en de evolutie van de sociale fraude in kaart te brengen en regelmatig op te volgen. Het is bijgevolg noodzakelijk dat ook dit aspect een onderdeel vormt van het ruimere streven om de gegevensverzameling in het kader van de fraudebestrijding verder uit te breiden, te verbeteren, te uniformiseren en te digitaliseren.

Voor meer informatie

Documentnr.	Titel
Advies 2016/01	Limosa
Verslag 2016/05	Grensoverschrijdende zelfstandige activiteit
Advies 2018/08	Limosaverplichting zelfstandigen: definitie van risicosectoren
Advies 2018/19	Ontbreken van een adres in het Rijksregister: kennisgeving van de administratieve geldboeten